

ADDENDUM

Professionele intuïtie en perspectivistische lenigheid

Een aanvulling op het essay 'Professionele intuïtie'.

Doric Steevensz en ChatGPT (AI toepassing) – 4 oktober 2026

Voorwoord

Op 3 oktober 2024 heeft Lammert Kamphuis zijn boek “Verslaafd aan ons eigen gelijk” besproken op de BeterBuren-dag van Stichting Beter Buren.

Ik was daarbij aanwezig, samen met vele van mijn mede-bemiddelaars, en vond zijn inbreng dermate belangrijk als aanvulling op het essay ik eerder geschreven had dat ik besloten heb zijn inbreng hier als Addendum op mijn eerdere essay toe te voegen.

Inleiding

In het essay over professionele intuïtie staat centraal hoe ervaren professionals onbewust kennis, ervaring, waarnemingen en emoties met elkaar verbinden. Intuïtie kan daardoor een waardevol onderdeel van professioneel vakmanschap worden. Tegelijkertijd blijft intuïtie feilbaar. Juist daar ligt een belangrijk aanvullend perspectief: de professional moet niet alleen leren vertrouwen op wat hij of zij intuïtief waarneemt, maar ook leren herkennen wanneer de eigen ervaring en het eigen perspectief het zicht op een situatie kunnen beperken.

Het werk van Lammert Kamphuis, in het bijzonder zijn boek ‘Verslaafd aan ons eigen gelijk’, biedt hiervoor een bruikbaar aanvullend kader. Zijn begrip ‘perspectivistische lenigheid’ gaat niet over het opgeven van een eigen overtuiging, maar over het vermogen om die overtuiging tijdelijk vanuit een ander perspectief te bekijken. Dat sluit nauw aan bij een van de belangrijkste vragen rond professionele intuïtie: hoe voorkom je dat een goed ontwikkelde intuïtie ongemerkt verandert in professionele vooringenomenheid?

1. Ervaring is een kracht – maar kan ook een valkuil worden

Een belangrijk uitgangspunt van het essay is dat professionele intuïtie voor een groot deel ontstaat uit ervaring. De ervaren professional herkent patronen die voor een onervaren buitenstaander minder zichtbaar zijn. In de termen van Daniel Kahneman en Gary Klein kan intuïtie onder bepaalde omstandigheden worden opgevat als snelle patroonherkenning die door ervaring is ontwikkeld.

Maar precies dezelfde ervaring die de professional helpt om snel relevante patronen te herkennen, kan ook een beperking worden. Wie veel vergelijkbare situaties heeft meegemaakt, kan een nieuwe situatie te snel onderbrengen in een bekend patroon. Dan wordt de vraag niet meer: ‘Wat gebeurt

hier?’ maar eerder: ‘Waar ken ik dit van?’ De professional ziet dan misschien inderdaad iets belangrijks – maar loopt tegelijk het risico iets anders niet meer te zien.

Daarmee ontstaat een paradox: hoe beter iemand wordt in patroonherkenning, hoe belangrijker het kan worden om af en toe bewust afstand te nemen van het eerste herkende patroon. Professionele ervaring moet daarom niet alleen leiden tot sneller zien, maar ook tot het vermogen om opnieuw te kijken.

2. Van patroonherkenning naar perspectiefwisseling

Hier vormt Kamphuis een waardevolle aanvulling op de inzichten van Kahneman en Klein. Waar de vraag bij professionele intuïtie aanvankelijk kan zijn: ‘Herken ik hier een patroon?’, voegt perspectivistische lenigheid een tweede vraag toe: ‘Vanuit welk perspectief kijk ik naar dit patroon – en welk ander perspectief zou er kunnen zijn?’

Perspectiefwisseling betekent daarbij niet dat alle interpretaties even waar zijn. Evenmin vraagt het van de professional dat hij zijn eigen oordeel opgeeft. Het gaat erom dat een eerste interpretatie niet onmiddellijk wordt behandeld als de enige mogelijke interpretatie. De professional houdt als het ware enige ruimte open tussen wat hij intuïtief denkt te herkennen en wat er daadwerkelijk aan de hand blijkt te zijn.

Dat is vooral van belang in het werk van de bemiddelaar. Een bemiddelaar kan bijvoorbeeld intuïtief aanvoelen dat een gesprek vastloopt, dat een bepaalde opmerking eigenlijk over iets anders gaat, of dat een pauze nodig is. Dat intuïtieve oordeel kan zeer waardevol zijn. Maar de bemiddelaar kan zich vervolgens afvragen: ‘Welke andere verklaring is mogelijk?’ of: ‘Hoe zou de andere partij deze situatie beschrijven?’ Juist die extra beweging kan voorkomen dat intuïtie verandert in een onbewuste bevestiging van het eigen verhaal.

3. Een nieuwe schakel in het proces van professionele intuïtie

In het essay wordt intuïtie nadrukkelijk niet voorgesteld als een alternatief voor professionele kennis of voor toetsing. De intuïtieve ingeving moet uiteindelijk worden verbonden met waarneming, ervaring, reflectie en de concrete werkelijkheid van de situatie.

Met het perspectief van Kamphuis kan dat proces nog iets preciezer worden beschreven. Naast patroonherkenning en toetsing krijgt perspectiefwisseling een eigen plaats:

ervaring → patroonherkenning → intuïtief oordeel → perspectiefwisseling → toetsing

De perspectiefwisseling vormt daarmee geen vervanging van intuïtie, maar een beschermende stap tussen intuïtie en handelen. De professional vraagt zich af of zijn eerste ingeving mogelijk wordt beïnvloed door een bekend patroon, een eerdere ervaring, een verwachting, een emotionele reactie of een te snelle interpretatie.

Dit sluit direct aan bij de waarschuwing in het essay dat intuïtie weliswaar waardevol is, maar ook kan worden beïnvloed door wensdenken, angst, vooroordelen en andere emotionele of cognitieve

blokkades. Perspectivistische lenigheid kan worden gezien als een praktische manier om die kwetsbaarheid van intuïtie zichtbaar te maken.

4. Wat betekent dit voor de bemiddelaar?

Voor de bemiddelaar krijgt deze gedachte een bijzondere betekenis. Mediation is immers een praktijk waarin verschillende werkelijkheden naast elkaar bestaan. Partijen ervaren vaak dezelfde gebeurtenis op een fundamenteel verschillende manier. De taak van de bemiddelaar is niet om onmiddellijk vast te stellen wie gelijk heeft, maar om ruimte te creëren waarin beide perspectieven kunnen worden onderzocht.

De professionele intuïtie van de bemiddelaar kan daarbij een belangrijk instrument zijn. Zij kan helpen om subtiele signalen op te merken, een verandering in de sfeer te herkennen, te voelen dat een vraag te vroeg komt of juist dat iets onuitgesproken blijft. Maar dezelfde intuïtie moet vervolgens voldoende open blijven voor correctie.

Een bemiddelaar kan daarom niet alleen vragen: 'Wat zegt mijn intuïtie mij?' maar ook:

- 'Waarop zou mijn intuïtieve oordeel kunnen berusten?'
- 'Welke andere interpretatie van deze situatie is mogelijk?'
- 'Hoe zou de andere partij dit moment kunnen ervaren?'
- 'Zie ik hier werkelijk een patroon, of leg ik een bekend patroon over een nieuwe situatie heen?'
- 'Wat zou ik moeten waarnemen om mijn eerste indruk te herzien?'

Daarmee wordt twijfel geen teken van zwakte of gebrek aan professionaliteit. Integendeel: het vermogen om het eigen eerste oordeel tijdelijk tussen haakjes te zetten, kan juist een teken van professionele volwassenheid zijn.

5. De betekenis voor intervisie

Deze aanvulling maakt ook het belang van intervisie groter. Intervisie kan niet alleen worden gebruikt om terug te kijken op wat een bemiddelaar heeft gedaan, maar ook om de eigen intuïtieve waarneming te onderzoeken.

Een intervisiegesprek kan bijvoorbeeld drie opeenvolgende vragen stellen:

1. Wat voelde of zag je op dat moment intuïtief?
2. Waar zou die intuïtieve indruk op kunnen zijn gebaseerd?
3. Welke andere interpretatie was mogelijk geweest?

De derde vraag is hierbij wezenlijk. Zij voorkomt dat intervisie uitsluitend een bevestiging wordt van het eigen professionele verhaal. Collega's kunnen helpen om andere perspectieven zichtbaar te maken die de bemiddelaar in de situatie zelf niet heeft gezien.

Intervisie wordt daarmee een oefenplaats voor zowel professionele intuïtie als perspectivistische lenigheid. De professional leert niet alleen beter te vertrouwen op zijn ervaring, maar ook beter te herkennen wanneer die ervaring mogelijk te veel stuurt.

6. Aanvulling op de centrale gedachte van het essay

De toevoeging van Kamphuis verandert de centrale gedachte van het essay niet, maar maakt haar completer. Professionele intuïtie ontstaat uit kennis, ervaring, waarneming, training, emotionele alertheid en empathie. Maar juist wanneer die intuïtie sterk ontwikkeld is, blijft de bereidheid nodig om het eigen perspectief opnieuw te onderzoeken.

Professionele intuïtie vraagt daarom om twee bewegingen die elkaar aanvullen. De eerste is naar binnen: vertrouwen op wat door ervaring en vakmanschap onmiddellijk wordt herkend. De tweede is naar buiten: het eigen oordeel tijdelijk verlaten en onderzoeken wat vanuit een ander perspectief zichtbaar wordt.

De professional die beide bewegingen kan maken, hoeft niet minder overtuigd te zijn. Hij wordt juist beter in het onderscheiden van een sterke intuïtieve aanwijzing en een overtuiging die vooral sterk voelt omdat zij vertrouwd is.

Slot

De toevoeging van perspectivistische lenigheid brengt daarmee een belangrijke nuancering aan in het denken over professionele intuïtie. Intuïtie is geen vijand van rationaliteit en hoeft evenmin te worden gewantrouwd. Zij is een vorm van professionele kennis die in veel situaties van grote waarde kan zijn. Maar zij verdient het om regelmatig van perspectief te worden bekeken.

Daarmee wordt de professionele ontwikkeling niet: steeds meer vertrouwen op de eigen intuïtie, maar: steeds beter leren omgaan met wat de eigen intuïtie aandraagt.

Misschien is dat uiteindelijk de meest volwassen vorm van professionele intuïtie: een eerste ingeving serieus nemen, zonder haar onmiddellijk voor de waarheid te houden.

Bron

Kamphuis, L. (2021). Verslaafd aan ons eigen gelijk. Over perspectivistische lenigheid. Amsterdam: Ambo|Anthos.